

Igavene sügis või soe ja lumeta talv?

Kas tõesti igavene sügis? – küsitakse klimatoloogidelt. Ja mitte ainult siitkandi-inimestelt. Samad probleemid vaevavad näiteks ka Moskvas, linnast, kus äsja püstitati uusi talviseid soojarekordeid. Neid on olnud ning tuleb ette tänava kindlasti ka meil.

Enam ei ole kahtlustki, et tuleb ka meil uus talve soojarekord, sest vaevalt et ilmataat allesjäänud veebruari lõpupäevadega väga kõva pakase sisse toob. Seni oleme küll püsinud kindlalt rekordigraafikus. Teatavasti on senine kõige soojem talv olnud 2007/2008, kui Eesti territooriumi keskmiseks õhusoojaks arvutati ilmasteenistuses +1,0 °C (keskmine aastast 1981–2010 on -3,3°).

Eesti asub sellises maailma nurgas, kus talvisteks kuudeks võiks lugeda aega novembrist (esivanematel talvekuu nimeks!) kuni märtsi lõpuni. Ametlikeks ehk meteoroloogilisteks talvekuudeks nimetatakse põhjapoolkeral aga perioodi detsembrist veebruari lõpuni.

Ilmaoludelt on Eesti maa, kus ilmataat võib aasta läbi igasuguseid vigureid teha. Parimini kukuvad vembud välja aga talviti. Näiteks oleks viimase ning tuulispasase 1998. aasta eelviimane kuu, november peaaegu saanud kogu talvise aja külmemaks – napilt edastas teda veebruar. Teisalt võib märts, ametlik esimene kevadkuu, – uskuge või mitte – olla külmem “päris” talvekuudest! Nii juhtus see Tartus aastail 1915, 1952, 1958 ja 2013.

Harjus Eesti lumerekord

Kui olin tudeng, sai Tartu lähedal Vellaveres suusatada veel märtsi lõpul (siiski küll

AINA KALLIS

Ilmateenistuse klimatoloog

külmadel hommikutundidel). Päris kaugele on jäänud aga ajad, kui püsiv lumikate kestis oktoobrist maikuuni välja, see oli näiteks 1921/1922 Järvamaal Nõmkülas.

Muide, ka Harjumaalt on pärit üks Eesti kliimarekord – 1924. aasta veebruaris mõõdeti Tallinnas Kadriorus Peeter I maja lähedal asunud ilmajaamas maksimaalseks lumikatte paksuseks kuu viimase kümepäevaku keskmisena 104 sentimeetrit.

Eesti keerulistest talvistest ilmaoludest annab tunnistust ka Tartu maratoni ajalugu – palju aastaid on need jäänud ära enamasti lume puudusel, harva pakase tõttu. Pärast esimest maratoni 1960. aastal on sõit pidamata jäänud 15 korral, pea pooled neist on aga peetud lausa ideaalsetes tingimustes.

Lisaks lumepuudusele on sageli vajaka jäänud ka külmakraade: üle seitsme aasta on tulnud lõpetada sõit suure sulaga või vihma käes.

Vesi suusaradadel

Meenutagem, et 1965. aastal katkestas Tartu maratoni iga viies, sest puusused keeldusid lobjakas libisemast, aasta hiljem jõudsid Tartust Otepäele vaid pooled startinuid. 2008. aasta maailmakarika etapil Otepääl oli aga sandi suusailma üle hoopis õnnelik Jaak Mae, kes enda sõnutsi sai teise koha just tänu vesisele raskele rajale.

Kolleeg Jaak Jaagus on teinud maratoni ilmaolude statistikat. See jäi lumepuudusel ära aastatel 1961, 1972, 1973, 1974, 1975, 1989, 1990, 1992, 2000, 2004, 2008, 2014 ja 2020;

Jäi aga ära korraldajate süül aastatel 1988 ja 2016. Ehk söidupäeval oleks ikkagi saanud kuidagi sõita...! Vesise ilmaga ja napi lumega toimus maraton lühendatult aastatel 1991, 2002 ja 2017. Samas peeti Tartu maratoni käre das pakases aastatel 1960, 1963, 1970, 1996 ja 2011. Ideaalne suusailm on valitsenud koguni 21 korral ning viimati mullu veebruaris ja ka tunamullu. Seitsmel korral on sõidetud sulailmaga, kuid piisava lumikattega.

Muide, ka Harjumaalt on pärit üks Eesti kliimarekord – 1924. aastal mõõdeti Kadriorus Peeter I maja lähedal asunud ilmajaamas maksimaalseks lumikatte paksuseks 104 sentimeetrit.

Kuidas jääb meil lumega tulevikus? Arvutused kliimamudelitega näitavad, et mõnekümne aasta pärast on paremad lootused suusalumeks Eesti kõrgustikel, mujal on talved ses suhtes kahtlasemad... Kuigi kindlasti tulevad meie õuele ka pakaselised, lumerohked talved. Loodame.

Alati peame lohutama end sellega, et elame lihtsalt sellises kandis, kus väga palju sõltub muust maailmast (selle sõna otsesemas mõttes) ja kohanema.

VANARAHVATARKUS

Mida näitavad tuhkapäeva ended?

Vastlapäev oli tänava 25. veebruaril ja tuhkapäev 26. veebruaril:

Kui tuhkapäev tuiskab, siis on sui kärkseid ja parmusi pallu.

Kullamaa

Kui tuhapäeväl satas lumme, siss satas mar' tkit kapstide pääle.

Sangaste

Tuhkapäev ei tohi leiba teha, läheb allitama. Mo ema ükskord tegi, sai leiva einamaasse viind, oli juba allitand. Kui vee läbi sõela lased, siis enam ei allita.

Märjamaa

Vastlapäev ja tuhkapäev es võeta tuld üles, muidu sõnnid akkasid lõõtsutama.

Mustjala

Sigu käidud tuhkapäeval suurte puuketastega põllale ajamas. Tehtud suured kettad ja neid kettaid vissatud siis jää pääl ikka ning lapsed joosnd ümber.

Kõik seda kuntsi tehti ikka selleks, et sead east põllal seisaksid, sest vanasti olid sead ühtelugu põllal lahti; ei olnud aedu ega midagid.

Muhu

Öieilu vastlapäeval õhtul. Foto on tehtud tänava 25. veebruaril Keilas.

Allar Viivik